

Informatyka 1 (ES1F1002)

Politechnika Białostocka - Wydział Elektryczny
Elektrotechnika, semestr I, studia stacjonarne I stopnia
Rok akademicki 2023/2024

Wykład nr 1 (03.10.2023)

dr inż. Jarosław Forenc

Dane podstawowe

- dr inż. Jarosław Forenc
- Politechnika Białostocka, Wydział Elektryczny,
Katedra Elektrotechniki, Energoelektroniki i Elektroenergetyki
ul. Wiejska 45D, 15-351 Białystok
WE-204
- e-mail: j.forenc@pb.edu.pl
- tel. (0-85) 746-93-97
- <http://jforenc.prv.pl>
  - Dydaktyka - slajdy z wykładu
- konsultacje:
  - środa, 12:00-13:00, WE-204
  - czwartek, 12:00-14:00, WE-204
  - piątek, 14:00-15:00, WE-204
  - sobota, 10:00-11:30, WE-204 (zaoczne)

Program wykładu (1/3)

1. Programowanie w języku C. Ogólna struktura programu. Kompilacja i konsolidacja. Komentarze. Deklaracje i typy zmiennych, operatory i wyrażenia arytmetyczne, operacje wejścia-wyjścia.
2. Pozycyjne i niepozycyjne systemy liczbowe. Konwersje pomiędzy systemami liczbowymi.
3. Jednostki informacji cyfrowej. Kodowanie informacji. Kodowanie znaków.
4. Programowanie w języku C. Operatory relacyjne i logiczne, wyrażenia logiczne, instrukcja warunkowa if, instrukcja switch, operator warunkowy.
5. Kodowanie liczb. Reprezentacja liczb w systemach komputerowych: stałoprzecinkowa i zmiennoprzecinkowa. Standard IEEE 754.
6. Programowanie w języku C. Pętle for, while, do .. while.

Program wykładu (2/3)

7. Programowanie w języku C. Tablice jedno-, dwu- i wielowymiarowe. Tablice o zmiennym rozmiarze (VLA). Łańcuchy znaków. Plik nagłówkowy string.h.
8. Programowanie w języku C. Struktury w języku C, inicjalizacja zmiennej strukturalnej, odwołania do pól struktury. Pola bitowe i unie. Wskaźniki, operacje na wskaźnikach. Dynamiczny przydział pamięci w języku C. Dynamiczne struktury danych.
9. Programowanie w języku C. Funkcje w języku C, ogólna struktura funkcji, deklaracja i definicja funkcji, przekazywanie argumentów do funkcji przez wartość i wskaźnik. Klasy zmiennych i funkcji. Programy wielomodułowe.
10. Programowanie w języku C. Operacje wejścia-wyjścia w języku C: znakowe, łańcuchowe, sformatowane, rekordowe. Pliki tekstowe i binarne.

Program wykładu (3/3)

11. **Sprawdzian nr 1.** Algorytmy. Definicja algorytmu. Klasyfikacje i sposoby przedstawiania algorytmów. Rekurencja. Złożoność obliczeniowa. Sortowanie. Klasyfikacje algorytmów sortowania.
12. Architektura komputerów. Klasyfikacja systemów komputerowych (taksonomia Flynna). Architektura von Neumana i architektura harwardzka. Budowa i zasada działania komputera. Procesor, pamięć wewnętrzna i zewnętrzna. Komunikacja z urządzeniami zewnętrznymi, interfejsy komputerowe.
13. System operacyjny. Zarządzanie procesami i dyskowymi operacjami wejścia-wyjścia. Systemy plików (FAT, NTFS, ext). Zarządzanie pamięcią operacyjną.
14. Sieci komputerowe. Topologie i media transmisyjne. Model referencyjny ISO/OSI i model protokołu TCP/IP.
15. **Sprawdzian nr 2.**

Literatura (1/2)

1. S. Prata: „Język C. Szkoła programowania. Wydanie VI”. Helion, Gliwice, 2016.
2. Kernighan B.W., Ritchie D.M.: „Język ANSI C. Programowanie. Wydanie II”. Helion, Gliwice, 2010.
3. Reese R.: „Wskaźniki w języku C. Przewodnik”. Helion, Gliwice, 2014.
4. Coldwin G.: „Zrozumieć programowanie”. PWN, Warszawa, 2021.
5. R. Kawa, J. Lembas: „Wykłady z informatyki. Wstęp do informatyki”. PWN, Warszawa, 2021.
6. I. Bułatowa: „Ćwiczenia z przedmiotu wprowadzenie do informatyki: kody liczbowe”. Oficyna Wydawnicza Politechniki Białostockiej, Białystok, 2022.

Literatura (2/2)

7. P. Wróblewski: „Algorytmy, struktury danych i techniki programowania”. Wydanie VI. Helion, Gliwice, 2019.
8. W. Stallings: „Organizacja i architektura systemu komputerowego, Tom 1 i 2”. Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa, 2022.
9. W. Stallings: „Systemy operacyjne. Architektura, funkcjonowanie i projektowanie”. Wydanie IX. Helion, Gliwice, 2018.
10. J. Kurose, K. Ross: „Sieci komputerowe. Ujęcie całościowe. Wydanie VII”. Helion, Gliwice, 2018.

Efekty uczenia się i system ich oceniania

Podstawę do zaliczenia przedmiotu (uzyskanie punktów ECTS) stanowi stwierdzenie, że każdy z założonych **efektów uczenia się** został osiągnięty.

Student zna i rozumie:

EU1	reprezentację znaków i liczb w systemach komputerowych oraz zasadę działania podstawowych elementów systemu komputerowego
EU2	podstawowe zadania systemu operacyjnego oraz strukturę sieci komputerowych
EU3	klasyfikację, sposoby przedstawiania oraz zastosowania algorytmów komputerowych rozwiązujących typowe zadania inżynierskie występujące w elektrotechnice
EU4	zastosowanie podstawowych elementów języka C w programach komputerowych

- Szczegóły: <http://jforenc.prv.pl/dydaktyka.html> lub system USOS

Zaliczenie wykładu

- Zaliczenie wykładu odbędzie się na podstawie wyników dwóch sprawdzianów pisemnych
- Na sprawdzianie nr 1 oceniane będą efekty uczenia się EU1 i EU3
- Na sprawdzianie nr 2 oceniane będą efekty uczenia się EU2 i EU4
- Za każdy efekt uczenia się można otrzymać od 0 do 100 pkt.
- Na podstawie otrzymanych punktów wystawiana jest ocena:

Punkty	Ocena	Punkty	Ocena
91 - 100	5,0	61 - 70	3,5
81 - 90	4,5	51 - 60	3,0
71 - 80	4,0	0 - 50	2,0

Zaliczenie wykładu

- Każdy efekt uczenia się musi być zaliczony na ocenę pozytywną (min. 51 punktów).
- Prowadzący zajęcia może przyznawać dodatkowe punkty za aktywność na wykładzie
- Ocena końcowa wyznaczana jest na podstawie sumy otrzymanych punktów:

Punkty	Ocena	Punkty	Ocena
364 - 400	5,0	244 - 283	3,5
324 - 363	4,5	204 - 243	3,0
284 - 323	4,0	0 - 203	2,0

Plan wykładu nr 1

- Język C
  - historia, struktura programu
  - kompilacja, zapis kodu
  - sekwencje sterujące, komentarze
  - identyfikatory (nazwy), słowa kluczowe
  - typy danych, stałe liczbowe

Język C - krótka historia (1/2)

- **1969** - język BCPL - Martin Richards, University Mathematical Laboratories, Cambridge
- **1970** - język B - Ken Thompson, adaptacja języka BCPL dla pierwszej instalacji systemu Unix na komputer DEC PDP-7
- **1972** - język NB (New B), nazwany później C - Dennis Ritchie, Bell Laboratories, New Jersey, system Unix na komputerze DEC PDP-11
  - 90% kodu systemu Unix oraz większość programów działających pod jego kontrolą napisane w C
- **1978** - książka „The C Programming Language” (Kernighan, Ritchie), pierwszy podręcznik, nieformalna definicja standardu (**K&R**)

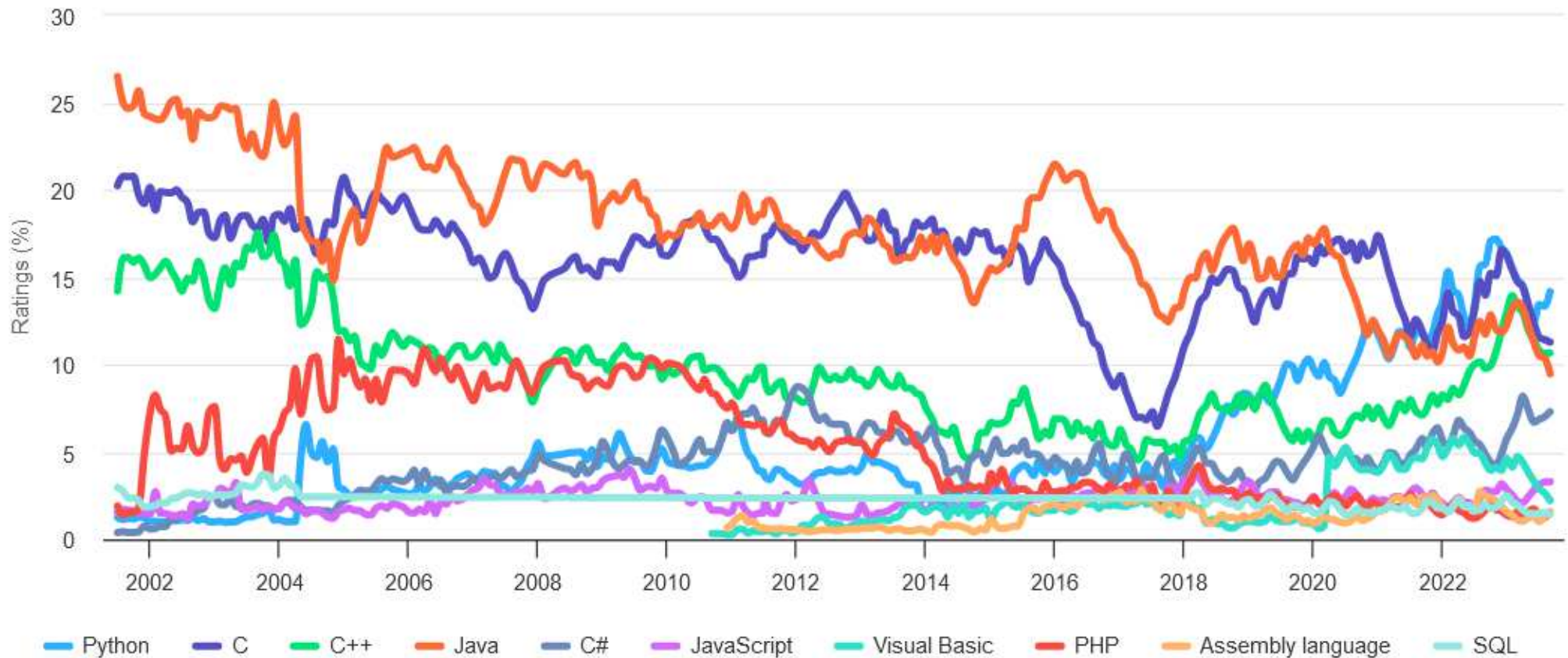
Język C - krótka historia (2/2)

- **1989** - standard ANSI X3.159-1989 „Programming Language C” (ANSI C, C89)
- **1990** - adaptacja standardu ANSI C w postaci normy ISO/IEC 9899:1990 (C90)
- **1999** - norma ISO/IEC 9899:1999 (C99)
- **2011** - norma ISO/IEC 9899:2011 (C11)
- **2018** - norma ISO/IEC 9899:2018 (C18 lub C17)
- **2024** - norma ISO/IEC 9899:2024 (C2x lub C23) - nie ogłoszona

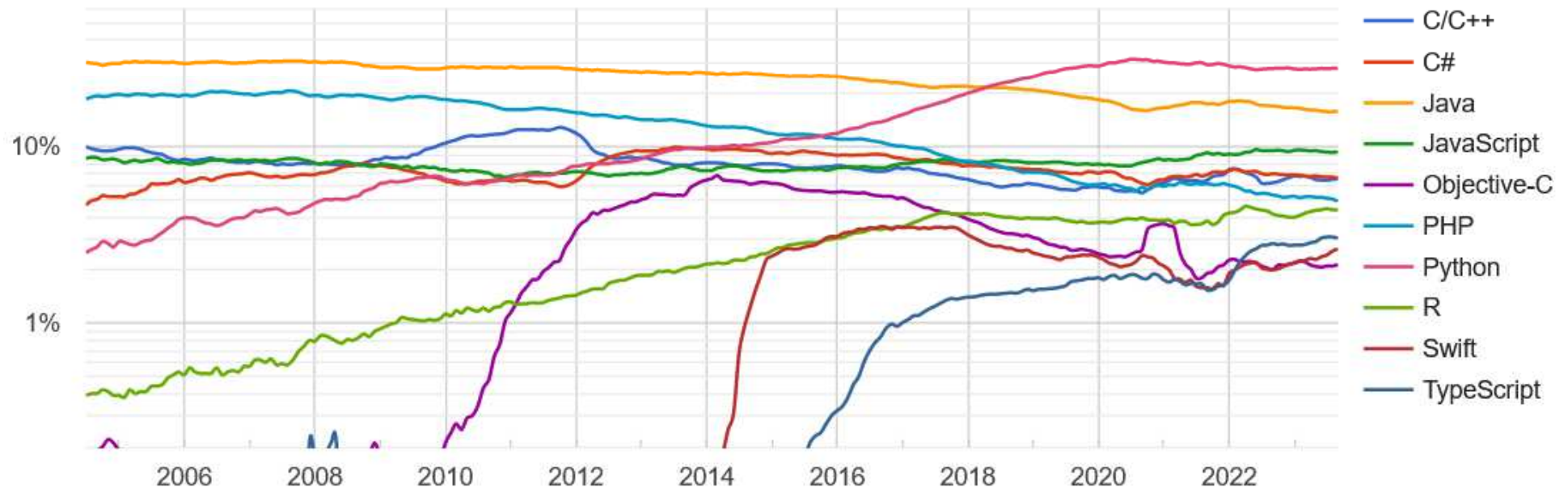
Język C - TIOBE Programming Community Index

TIOBE Programming Community Index

Source: www.tiobe.com

Język C - PYPL Popularity of Programming Language

1	Python
2	Java
3	JavaScript
4	C#
5	C/C++

6	PHP
7	R
8	TypeScript
9	Swift
10	Objective-C

The PYPL Index is created by analyzing how often language tutorials are searched on Google: the more a language tutorial is searched, the more popular the language is assumed to be.

<https://pypl.github.io/PYPL.html>

Język C - pierwszy program

- Niesformatowany plik tekstowy o odpowiedniej składni i mający rozszerzenie **.c**
- Kod najprostszego programu:

```
#include <stdio.h>

int main(void)
{
    printf("Witaj świecie\n");
    return 0;
}
```

- Program konsolowy - wyświetla w konsoli tekst **Witaj świecie**

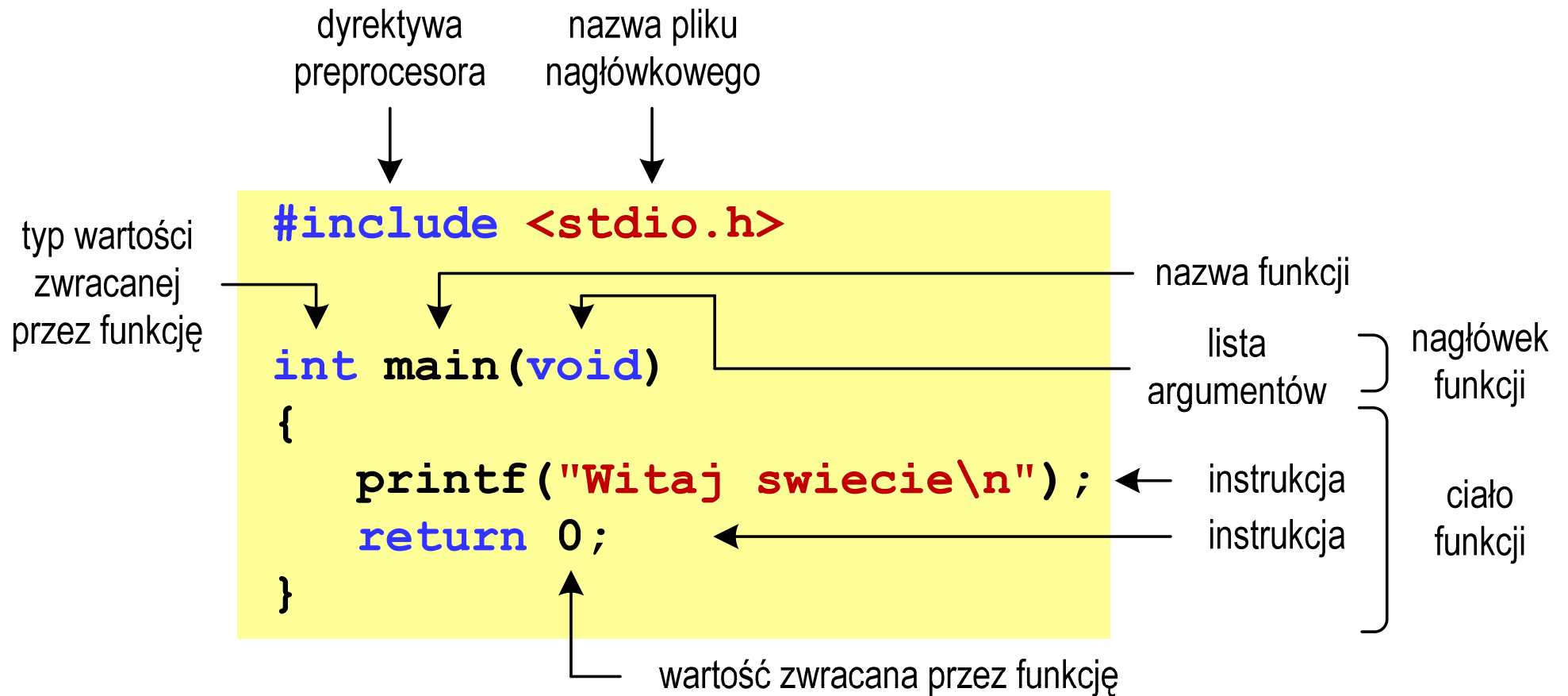
Język C - pierwszy program

- Wynik uruchomienia programu:

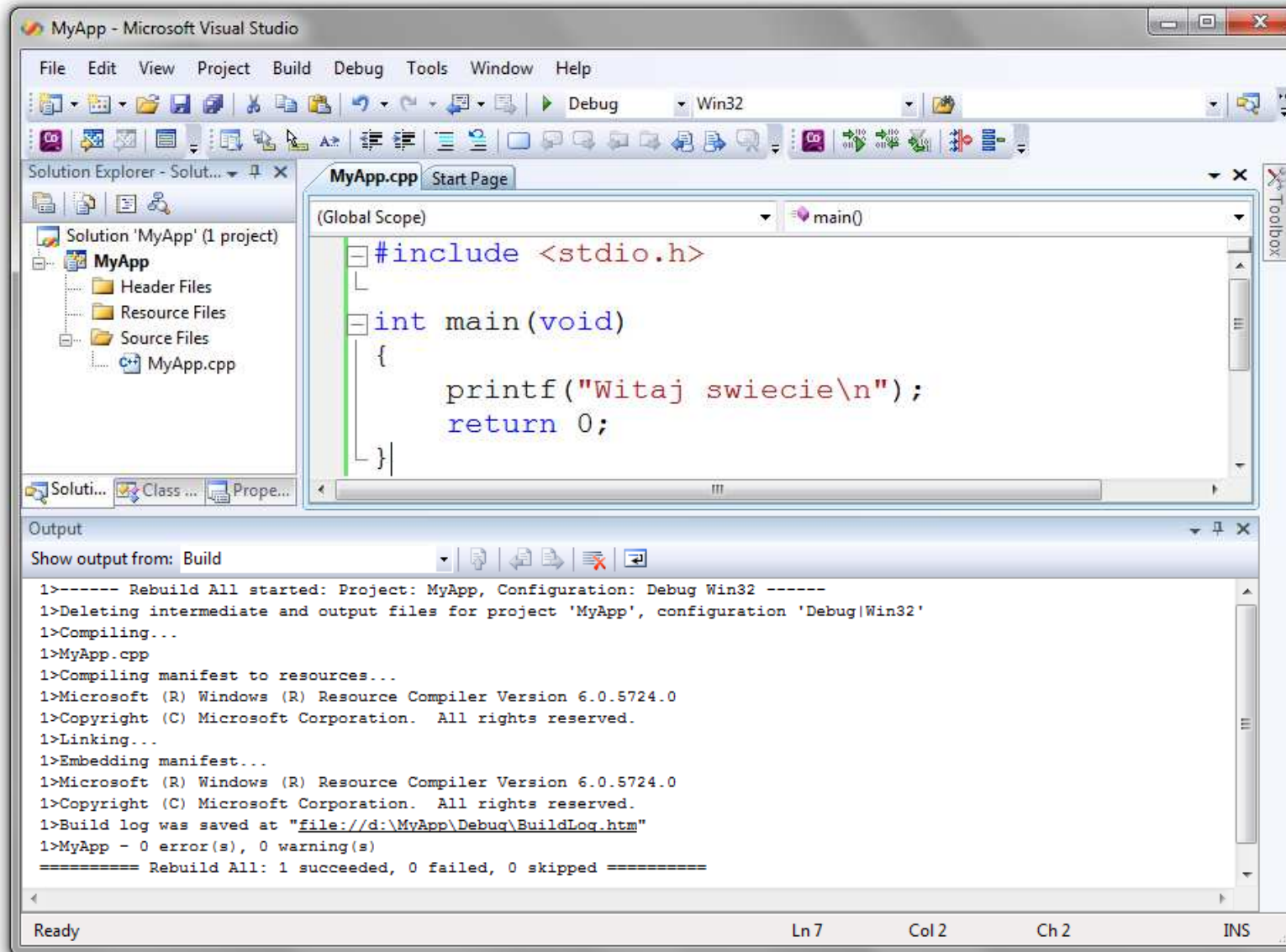


```
C:\Windows\system32\cmd.exe
Witaj swiecie
Aby kontynuować, naciśnij dowolny klawisz . . .
```

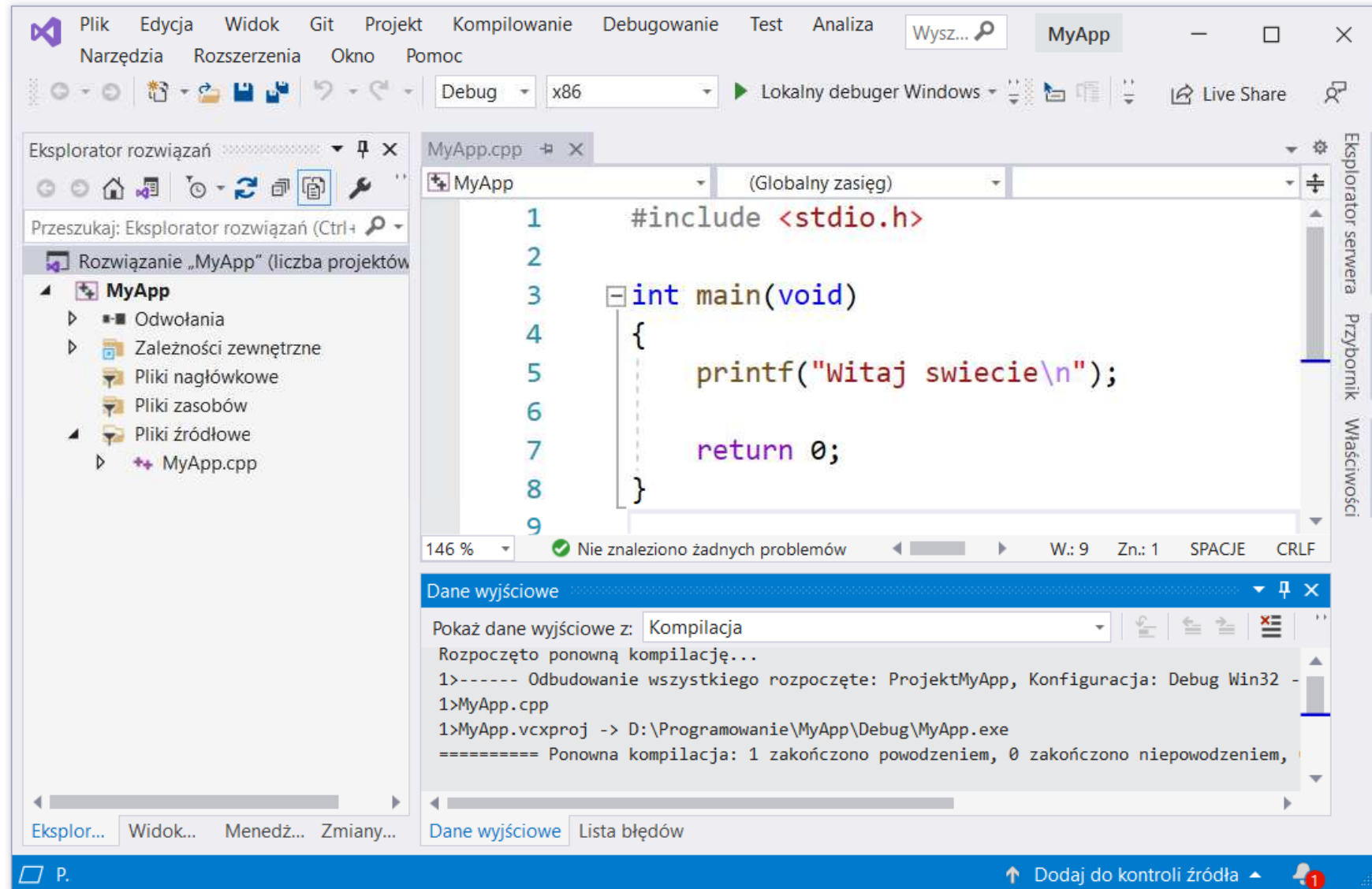
Język C - struktura programu

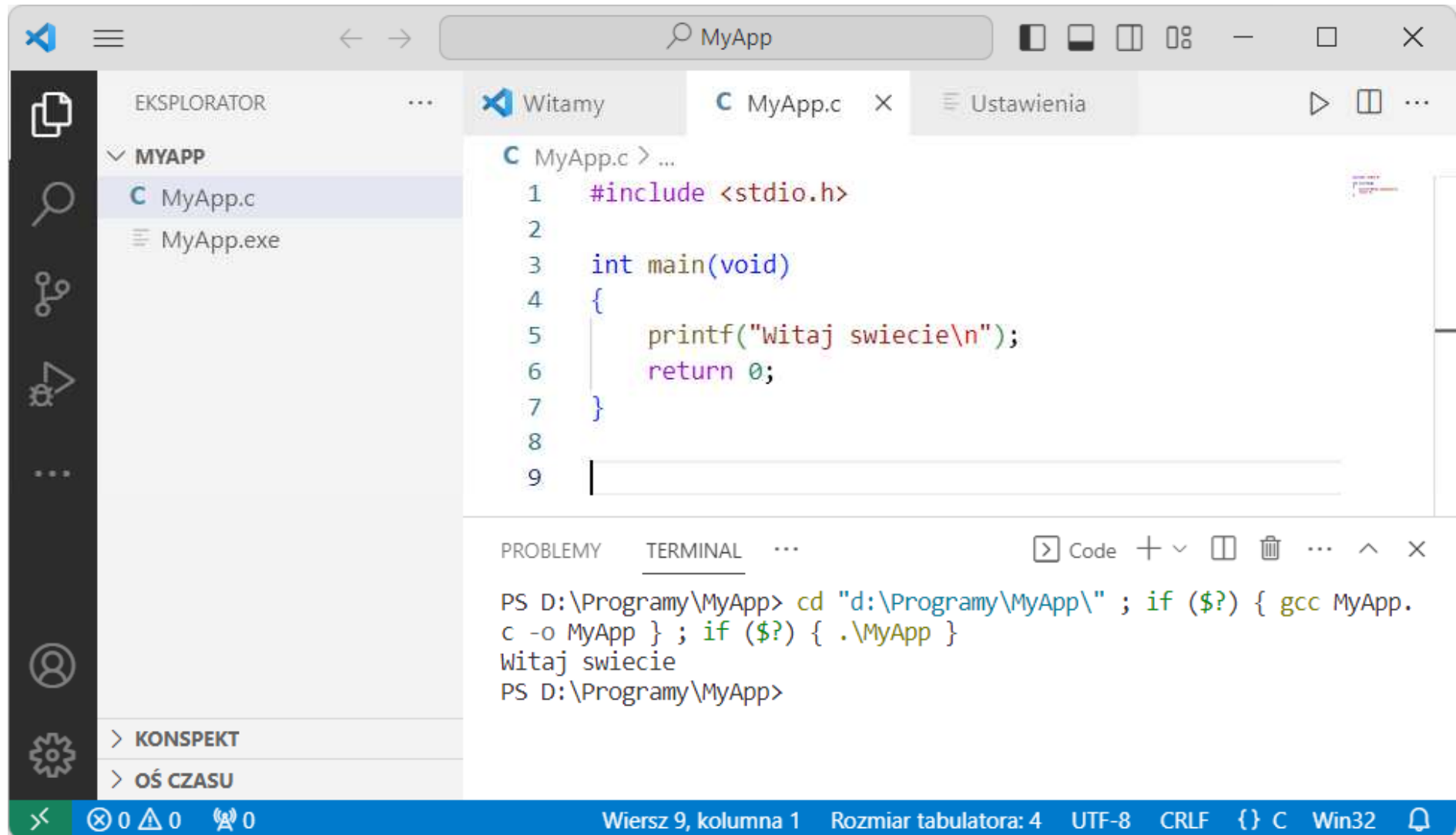
Microsoft Visual Studio 2008

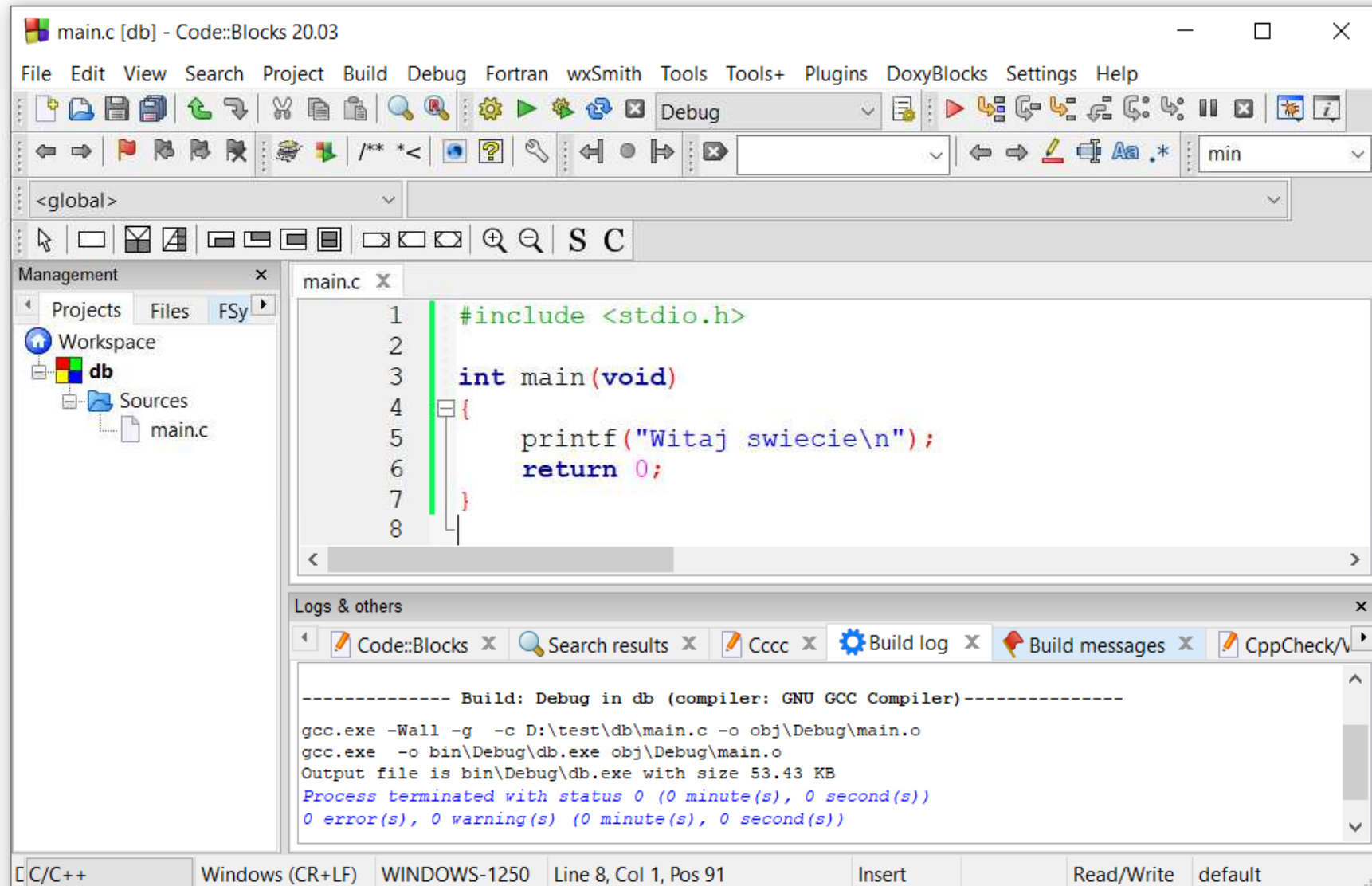
Microsoft Visual Studio 2019

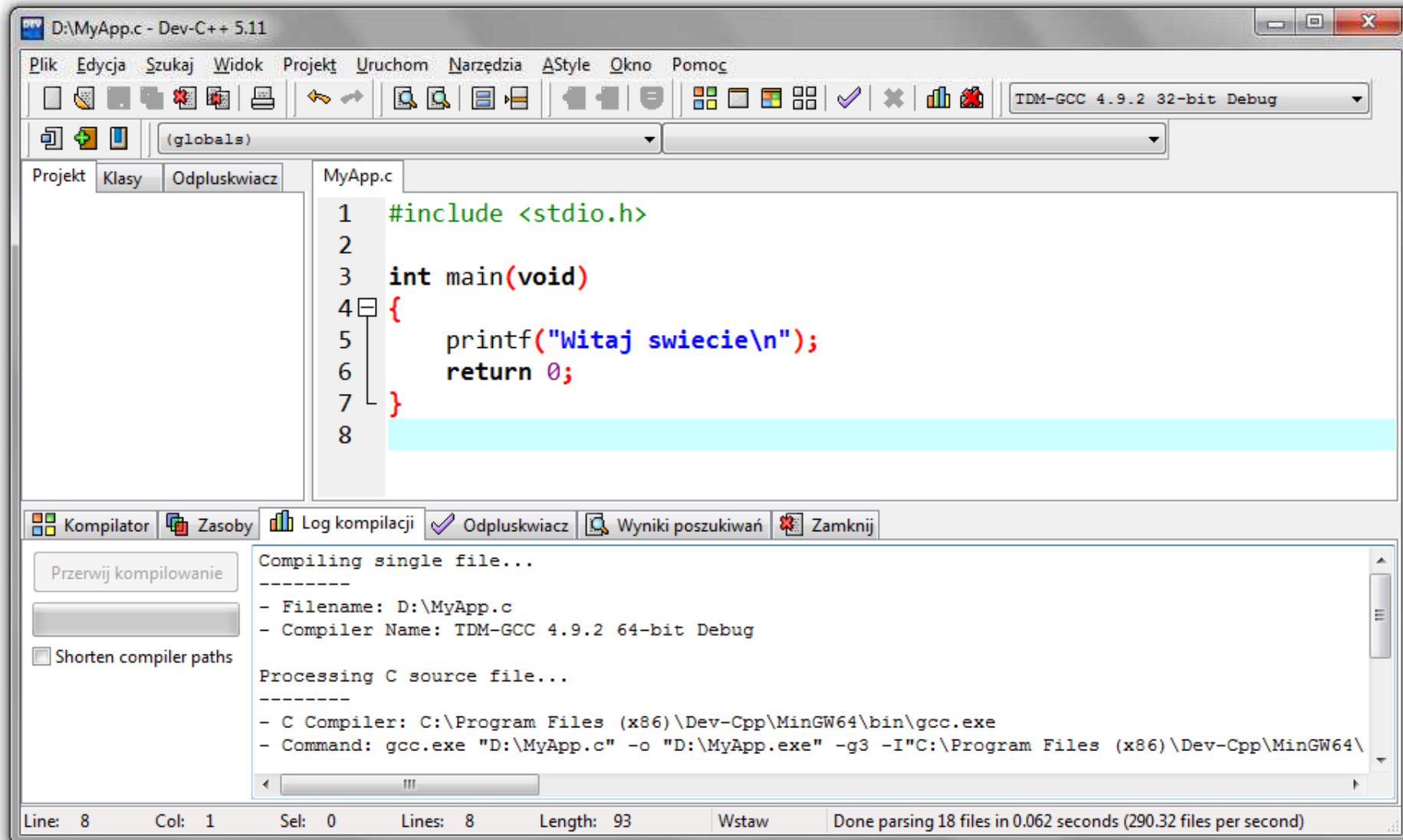
Microsoft Visual Studio Code

Code::Blocks 20.03

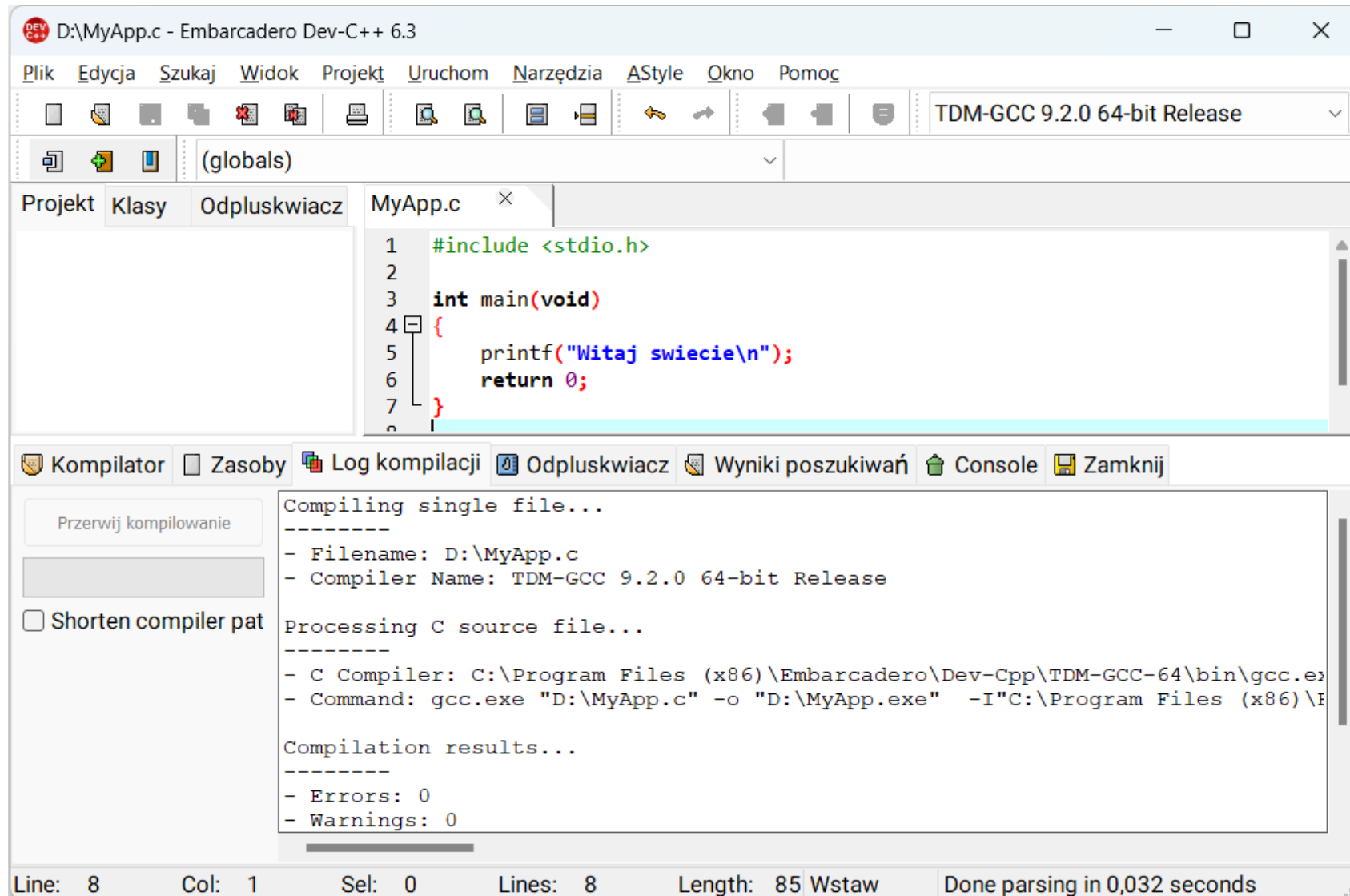

Dev-C++ 5.11

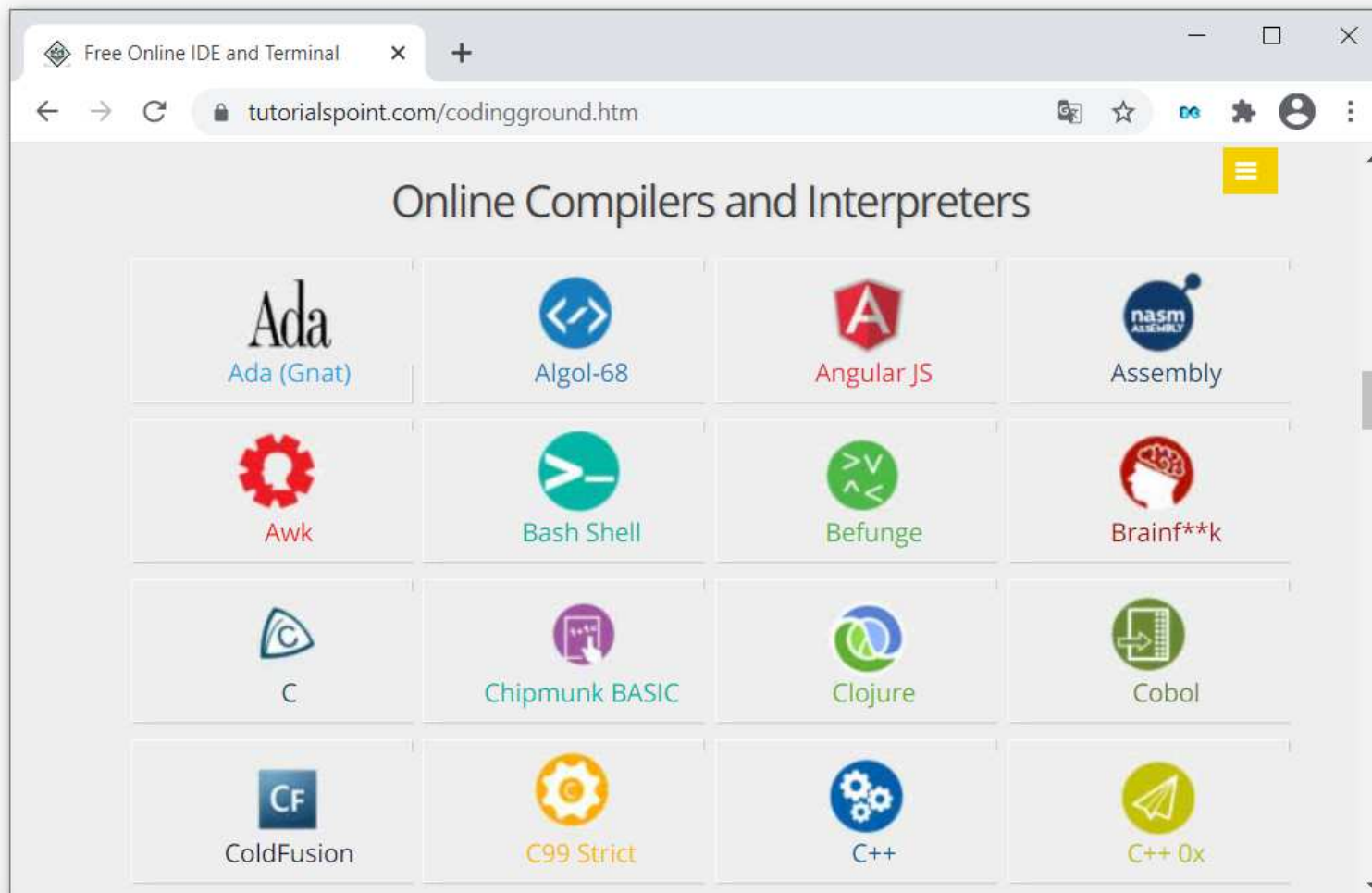
Dev-C++ 6.3

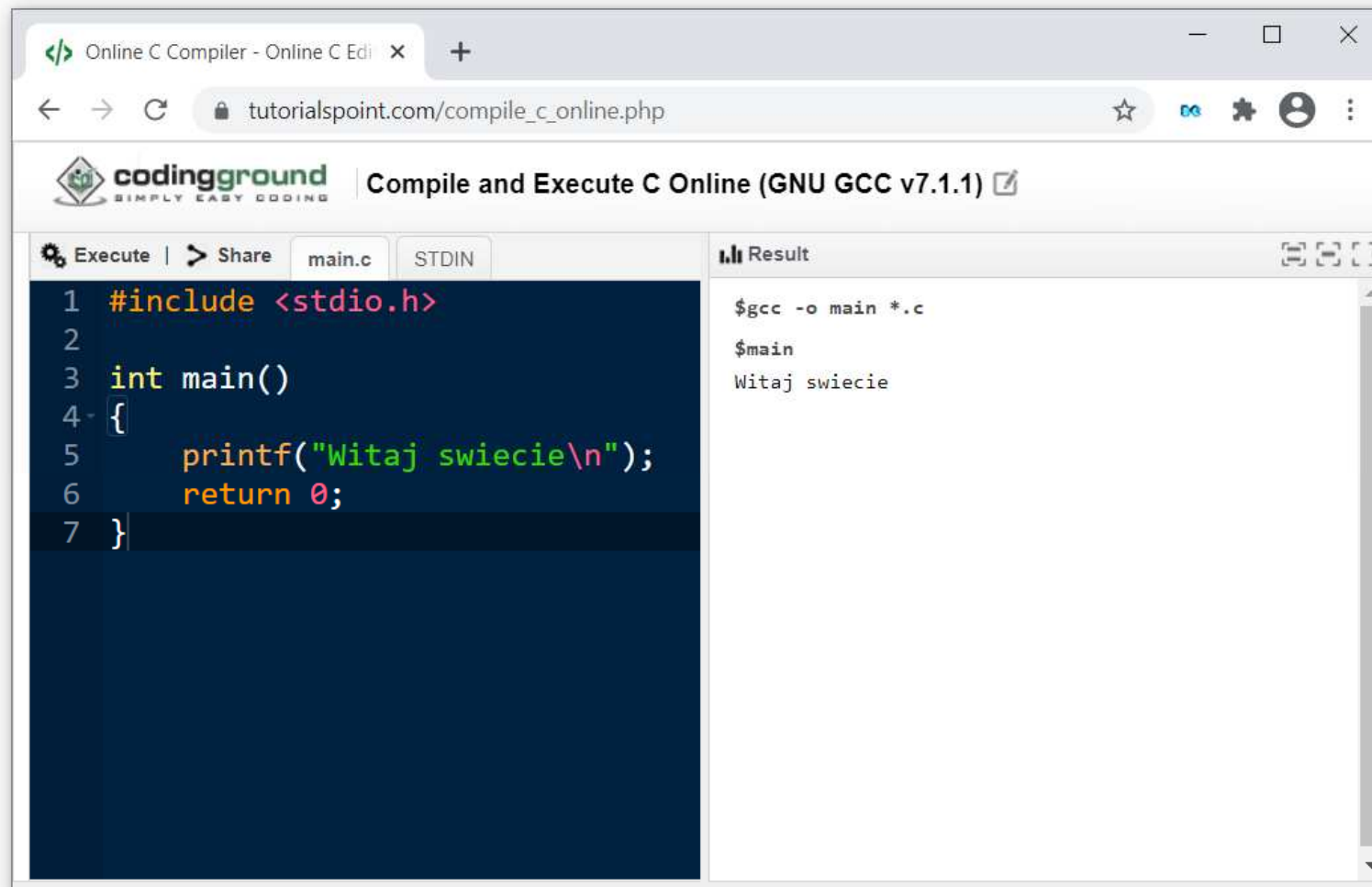
Kompilatory on-line

- <https://www.tutorialspoint.com/codingground.htm>

Kompilatory on-line

- <https://www.tutorialspoint.com/codingground.htm>

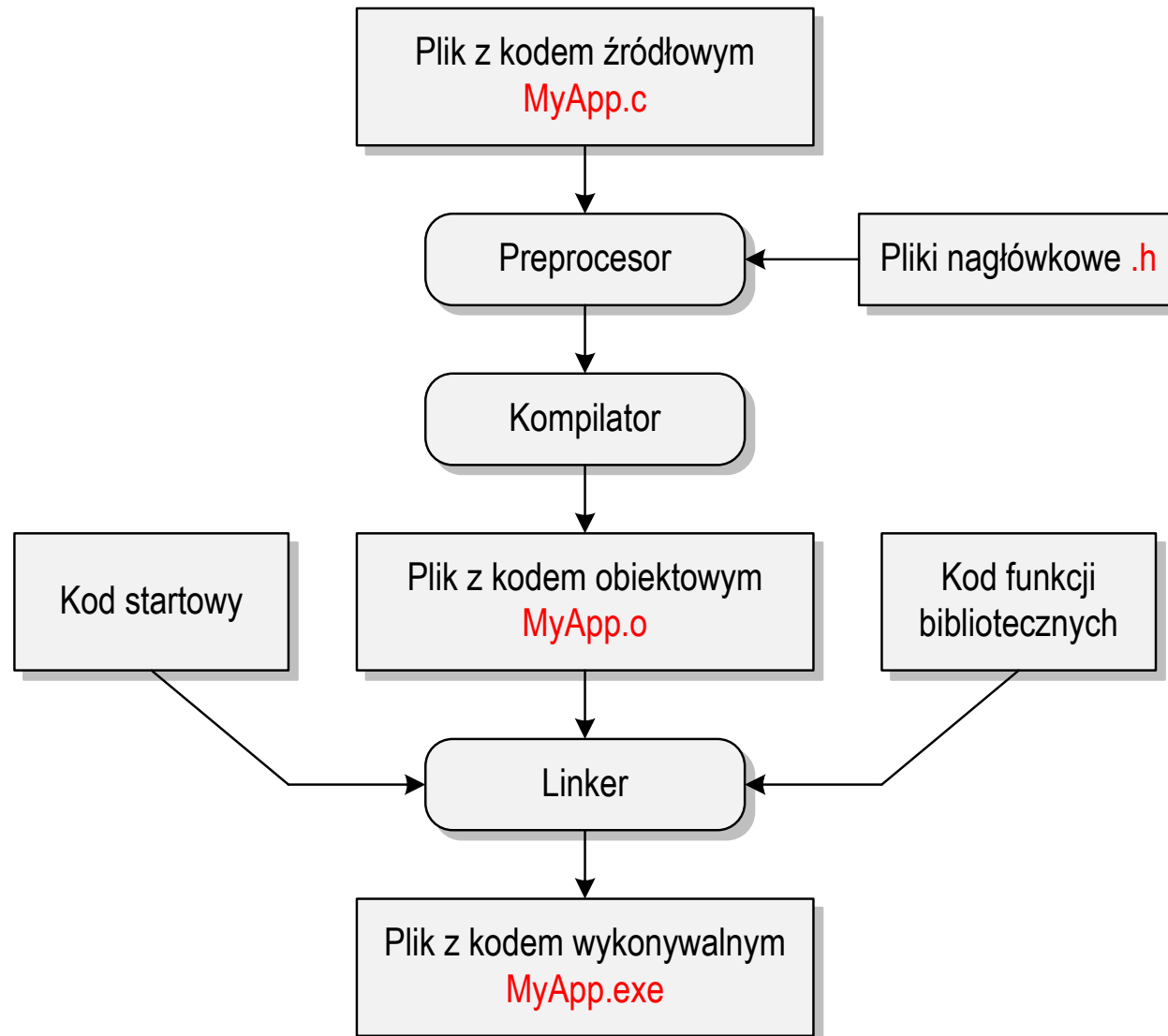
The screenshot shows a web browser window with the URL `tutorialspoint.com/compile_c_online.php`. The page title is "Compile and Execute C Online (GNU GCC v7.1.1)". The interface includes a "codingground" logo and a "SIMPLY EASY CODING" tagline. Below the header, there are tabs for "Execute", "Share", "main.c", and "STDIN". The main area displays C code in a dark-themed editor:

```
1 #include <stdio.h>
2
3 int main()
4 {
5     printf("Witaj swiecie\n");
6     return 0;
7 }
```

To the right of the code editor is a "Result" panel showing the compilation and execution output:

```
$gcc -o main *.c
$main
Witaj swiecie
```

Język C - kompilacja programu

Język C - zapis kodu programu

- Sposób zapisu kodu programu wpływa tylko na jego przejrzystość, a nie na kompilację i wykonanie
- W takiej postaci program także skompiluje się:

```
#include <stdio.h>
int main(void) {printf("Witaj swiecie\n");return 0;}
```

- W Microsoft Visual Studio 2008 można automatycznie sformatować kod źródłowy programu - **Ctrl + K + F**
- Język C rozróżnia **wielkość liter** - poniższy kod nie skompiluje się:

```
#include <stdio.h>
int Main(void) {printf("Witaj swiecie\n");return 0;}
```

Język C - Wyświetlanie tekstu (printf)

- Znak przejścia do nowego wiersza `\n` może pojawić w dowolnym miejscu łańcucha znaków

```
printf("Witaj swiecie\n");
```

```
Witaj swiecie
```

```
—
```

```
printf("Witaj\nswiecie\n");
```

```
Witaj  
swiecie
```

```
—
```

```
printf("Witaj ");  
printf("swiecie");  
printf("\n");
```

```
Witaj swiecie
```

```
—
```

Język C - Sekwencje sterujące

- Istnieją także inne sekwencje sterujące (ang. escape sequence)

Opis znaku	Zapis w printf()
Alarm (ang. alert), głośniczek wydaje dźwięk	<code>\a</code>
Backspace	<code>\b</code>
Wysunięcie strony (ang. form feed)	<code>\f</code>
Przejdźcie do nowego wiersza (ang. new line)	<code>\n</code>
CR - Carriage Return (powrót na początek wiersza)	<code>\r</code>
Tabulacja pozioma (odstęp) (ang. horizontal tab)	<code>\t</code>
Tabulacja pionowa (ang. vertical tab)	<code>\v</code>

Język C - Wyświetlenie znaków specjalnych

- Niektóre znaki pełnią specjalną funkcję i nie można wyświetlić ich w tradycyjny sposób

Opis znaku	Znak	Zapis w printf()
Cudzysłów	"	\"
Apostrof	'	\'
Ukośnik (ang. backslash)	\	\\
Procent	%	%%

```
Sciezka dostepu: "C:\dane\plik.txt"
```

```
printf("Sciezka dostepu: \"C:\\dane\\plik.txt\"\n");
```

Język C - Wyświetlenie znaku o podanym kodzie

- Można wyświetlić dowolny znak podając jego kod w systemie ósemkowym lub szesnastkowym

Znaczenie	Zapis
Znak o podanym kodzie ASCII (system ósemkowy)	<code>\ooo</code>
Znak o podanym kodzie ASCII (system szesnastkowy)	<code>\xhh</code>

```
printf("\127\151\164\141\152\040");  
printf("\x73\x77\x69\x65\x63\x69\x65\x21\x0A");
```

```
Witaj swiecie!
```


Język C - Wyświetlenie tekstu

```
#include <stdio.h>

int main(void)
{
    printf("-----\n");
    printf(" | Punkty | Ocena | \n");
    printf("-----\n");
    printf(" | 91-100 | 5,0 | \n");
    printf(" | 81-90 | 4,5 | \n");
    printf(" | 71-80 | 4,0 | \n");
    printf(" | 61-70 | 3,5 | \n");
    printf(" | 51-60 | 3,0 | \n");
    printf(" | 0-50 | 2,0 | \n");
    printf("-----\n");

    return 0;
}
```

Punkty	Ocena
91-100	5,0
81-90	4,5
71-80	4,0
61-70	3,5
51-60	3,0
0-50	2,0

Język C - Komentarze

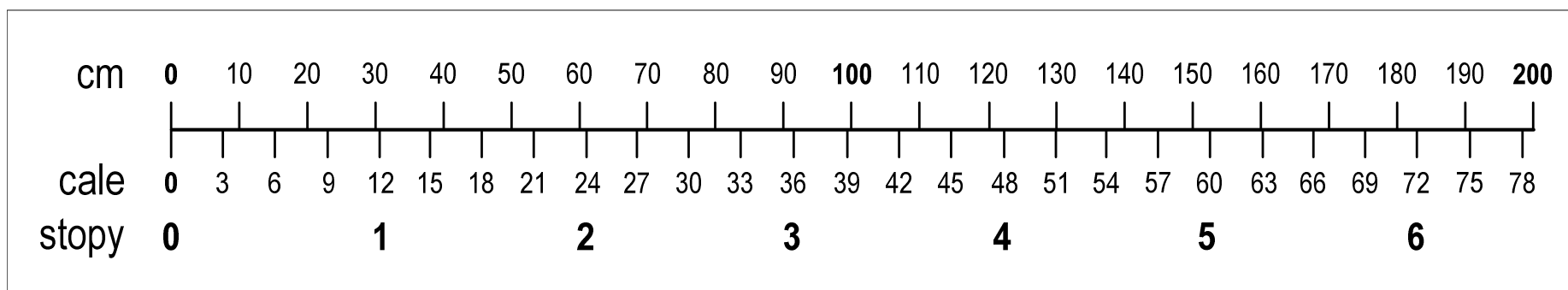
- Komentarze są pomijane podczas kompilacji

```
/*  
  Nazwa: MyApp.c  
  Autor: Jarosław Forenc, Politechnika Białostocka  
  Data: 03-10-2023 10:15  
  Opis: Program wyświetlający tekst "Witaj świecie"  
*/  
  
#include <stdio.h>      // zawiera deklarację printf()  
  
int main(void)          // nagłówek funkcji main()  

```

Przykład: zamiana wzrostu w cm na stopy i cale

- Wybrane jednostki długości w brytyjskim systemie miar:
  - 1 cal (inch) [in] = 2,54 [cm]
  - 1 stopa (foot) [ft] = 12 cali = 30,48 [cm]

- 1 jard (yard) [yd] = 3 stopy = 91,44 [cm]
- 1 furlong [fur] = 660 stóp = 201,168 [m]
- 1 mila (mile) [mi] = 8 furlongów = 1609,344 [m]

Przykład: zamiana wzrostu w cm na stopy i cale

```
#include <stdio.h>
```

```
int main(void)  
{
```

```
    float cm;        /* wzrost w cm */  
    float stopy;     /* wzrost w stopach */  
    float cale;      /* wzrost w calach */
```

```
    printf("Podaj wzrost w cm: ");  
    scanf("%f", &cm);
```

```
    stopy = cm / 30.48f;  
    cale = cm / 2.54f;
```

```
    printf("%f [cm] = %f [ft]\n", cm, stopy);  
    printf("%f [cm] = %f [in]\n", cm, cale);
```

```
    return 0;  
}
```

Podaj wzrost w cm: 175

175.000000 [cm] = 5.741470 [ft]

175.000000 [cm] = 68.897636 [in]

Język C - identyfikatory (nazwy)

- Dozwolone znaki: **A-Z, a-z, 0-9, _** (podkreślenie)
- Długość nie jest ograniczona (rozdzielalne są 63 pierwsze znaki)
- Poprawne identyfikatory:

`temp`   `u2`   `u_2`   `pole_kola`   `alfa`   `Beta`   `XyZ`

- Pierwszym znakiem nie może być cyfra
- W identyfikatorach nie można stosować spacji, liter diakrytycznych
- Błędne identyfikatory:

`2u`   `pole kola`   `pole_koła`

Język C - identyfikatory (nazwy)

- Nie zaleca się, aby pierwszym znakiem było podkreślenie
- Identyfikatory nie powinny być zbyt długie

```
_temp    __temp    temperatura_w_skali_Celsjusza
```

- Nazwa **zmiennej** powinna być związana z jej zawartością
- Język C rozróżnia wielkość liter więc poniższe zapisy oznaczają inne identyfikatory

```
tempc    Tempc    TempC    TEMPC    TeMpC
```

- Jako nazw zmiennych nie można stosować **słów kluczowych** języka C

Język C - słowa kluczowe języka C

- W standardzie C11 zdefiniowane są 43 słowa kluczowe

<code>auto</code>	<code>extern</code>	<code>short</code>	<code>while</code>
<code>break</code>	<code>float</code>	<code>signed</code>	<code>_Alignas</code>
<code>case</code>	<code>for</code>	<code>sizeof</code>	<code>_Alignof</code>
<code>char</code>	<code>goto</code>	<code>static</code>	<code>_Bool</code>
<code>const</code>	<code>if</code>	<code>struct</code>	<code>_Complex</code>
<code>continue</code>	<code>inline</code>	<code>switch</code>	<code>_Generic</code>
<code>default</code>	<code>int</code>	<code>typedef</code>	<code>_Imaginary</code>
<code>do</code>	<code>long</code>	<code>union</code>	<code>_Noreturn</code>
<code>double</code>	<code>register</code>	<code>unsigned</code>	<code>_Static_assert</code>
<code>else</code>	<code>restrict</code>	<code>void</code>	<code>_Thread_local</code>
<code>enum</code>	<code>return</code>	<code>volatile</code>	

Język C - Typy danych

Nazwa	Rozmiar (bajty)	Zakres wartości
<code>char</code>	1	-128 ... 127
<code>int</code>	4	-2147483648 ... 2147483647
<code>float</code>	4	$-3,4 \cdot 10^{38} \dots 3,4 \cdot 10^{38}$
<code>double</code>	8	$-1,7 \cdot 10^{308} \dots 1,7 \cdot 10^{308}$
<code>void</code>	-	-

- Słowa kluczowe wpływające na typy:
  - `signed` - liczba ze znakiem (dla typów `char` i `int`), np. `signed char`
  - `unsigned` - liczba bez znaku (dla typów `char` i `int`), np. `unsigned int`
  - `short`, `long`, `long long` - liczba krótka/długa (dla typu `int`), np. `short int`
  - `long` - większa precyzja (dla typu `double`), `long double`

Język C - Typy danych

- Zależnie od środowiska programistycznego (kompilatora) zmienne typów **int** i **long double** mogą zajmować różną liczbę bajtów

Środowisko	int (bajty)	long double (bajty)
Microsoft Visual Studio 2008	4	8
Microsoft Visual Studio 2019	4	8
Dev-C++ 5.11	4	16*
Code::Blocks 20.03	4	16*
Borland Turbo C++ 2006	4	10
Borland C++ 3.1	2	10

Język C - Typy danych (sizeof)

- **sizeof** - operator zwracający liczbę bajtów zajmowanych przez obiekt lub zmienną podanego typu

```
sizeof(nazwa_typu)  
sizeof(nazwa_zmiennej)  
sizeof nazwa_zmiennej
```

- Operator **sizeof** zwraca wartość typu **size_t**
- Zależnie od środowiska programistycznego typ **size_t** może odpowiadać typowi **unsigned int** lub **unsigned long int**

Język C - Typy danych (sizeof)

```
#include <stdio.h>
```

```
int main(void)
```

```
{
```

```
    int x;
```

```
    printf("int: %d\n", sizeof(int));
```

```
    printf("int: %d\n", sizeof(x));
```

```
    printf("int: %d\n", sizeof x);
```

```
    printf("long double: %d\n", sizeof(long double));
```

```
    return 0;
```

```
}
```

```
int: 4  
int: 4  
int: 4  
long double: 8
```

Język C - Stałe liczbowe (całkowite)

- **Liczby całkowite** (ang. integer) domyślnie zapisywane są w systemie dziesiętnym i mają typ **int**

1	100	-125	123456
---	-----	------	--------

- Zapis liczb w innych systemach liczbowych
  - **ósemkowy**: 0 na początku, np. **011**, **024**
  - **szesnastkowy**: **0x** na początku, np. **0x2F**, **0xab**
- Przyrostki na końcu liczby zmieniają typ
  - **l** lub **L** - typ **long int**, np. **10l**, **10L**, **011L**, **0x2FL**
  - **ll** lub **LL** - typ **long long int**, np. **10ll**, **10LL**, **011LL**, **0x2FLL**
  - **u** lub **U** - typ **unsigned**, np. **10u**, **10U**, **10lU**, **10LLU**, **0x2FUll**

Język C - Stałe liczbowe (rzeczywiste)

- Domyślny typ liczb rzeczywistych to **double**
- Format zapisu **stałych zmiennoprzecinkowych** (ang. floating-point)

<code>-2.41e+15</code>	<code>-2.41e+15</code>	<code>+4.123E-3</code>	<code>+4.123E-3</code>
------------------------	------------------------	------------------------	------------------------

znak plus/minus	mantysa (ciąg cyfr z kropką dziesiętną)	e lub E	wykładnik ze znakiem
-----------------	---	---------	----------------------

- W zapisie można pominąć:
  - znak plus, np. `-2.41e15`, `4.123E-3`
  - kropkę dziesiętną lub część wykładniczą, np. `2e-5`, `14.15`
  - część ułamkową lub część całkowitą, np. `2.e-5`, `.12e4`

Język C - Stałe liczbowe (rzeczywiste)

- W środku stałej zmiennoprzecinkowej nie mogą występować spacje
- Błędnie zapisane stałe zmiennoprzecinkowe:

- 2.41e+15

-2.41 e+15

-2.41e +15

- Przyrostki na końcu liczby zmieniają typ:
  - l lub L - typ **long double**, np. **2.5L**, **1.24e7l**
  - f lub F - typ **float**, np. **3.14f**, **1.24e7F**

Koniec wykładu nr 1

Dziękuję za uwagę!